

УДК 342.57(477):004

Бервено Сергій Миколайович

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри цивільно-правових дисциплін
юридичного факультету
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна*

Бервено Сергей Николаевич

*доктор юридических наук, профессор
професор кафедры гражданско-правовых дисциплин
юридического факультета
Харьковский национальный университет имени В.Н. Каразина*

Berveno Sergey

*Doctor of Law, Professor,
Professor of the Department of Civil Law Disciplines of
Faculty of Law
Kharkiv National University named after V.N. Karazin*

Стаднічук Юлія Володимирівна

*офіційний представник
Міжнародного громадського руху «Політика 2.0»*

Стадничук Юлия Владимировна

*официальный представитель
Международного общественного движения «Политика 2.0»*

Stadnichuk Julia

*Official Representative of the
International Social Movement «Politics 2.0»*

Шищенко Артем Олегович

громадський діяч

Шищенко Артем Олегович

общественный деятель

Shishhenko Artem

Public Figure

DOI: 10.25313/2520-2308-2018-9-4507

**РЕАЛІЗАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОГО СУВЕРЕНІТЕТУ В УМОВАХ
ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА АБО ПОЛІТИКА 2.0**

**РЕАЛИЗАЦИЯ НАЦИОНАЛЬНОГО СУВЕРЕНИТЕТА В УСЛОВИЯХ
ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЩЕСТВА ИЛИ ПОЛИТИКА 2.0**

**IMPLEMENTATION OF NATIONAL SOVEREIGNTY IN THE CONDITIONS
OF THE INFORMATION SOCIETY OR POLICY2.0**

Анотація. Стаття підкреслює роль народу, як носія суверенітету та єдиного джерела влади в Україні, дає характеристику здійснення влади народом як безпосередньо, так і через органи державної влади. Засуджує спотворення форм спілкування громадян із владою, зведено лише до інформаційних запитів, позбавлення народу права законодавчої ініціативи, ігнорування гострих проблем та питань народу, запровадження рішень, які не підтримуються та не ініціюються самим народом-сувереном, тобто громадяни знаходяться в умовах, коли не їх погляди та цінності являються орієнтиром для системи державної влади, а «політичний клас», тобто вся сукупність публічних політиків, чиновників та інших фігур, які мають вплив на суспільний дискурс, саме вони диктують можливий спектр варіантів рішень, під який громадяни повинні підлаштовуватися, таким чином, виникає ситуація, коли статус суверена де-юре розходиться з реальними положеннями справ де-факто.

В статті постає питання щодо місцевих референдумів, як народ повинен реалізувати свою владу безпосередньо, коли він має лише право на проведення місцевих референдумів, а на справі, 2012 року Закон України «Про всеукраїнський та місцеві референдуми» втратив свою чинність, у народу зараз не існує закріпленого порядку проведення місцевих референдумів. Тобто, право на місцеві референдуми у народу є, а реалізації цього права не має, оскільки не існує законодавчо закріпленого механізму ініціювання та проведення місцевих референдумів.

Відбувається докір сучасній формі виборів, коли правляча партія, та і державна система в цілому, викликає недовіру нації, коли політика взагалі не підтримується народом тому, що вона протирічить його волі, тому кандидати від правлячої партії на виборах реальної підтримки виборців не мають.

В статті аналізується такий інструмент незгоди з прийнятими рішеннями, як вуличні протести, які мають форму мітингів, демонстрацій, стоянь, безпорядків, такі протести можуть проводитися відповідно до закону або спонтанно. Такі заходи – це реакція суспільства на прийняті правлячою верхівкою рішення, але вони дозволяють лише висловити незгоду, але такі рішення, звернення підписані на мітингу до органів влади для влади не мають ніякого вагомого, спеціального статусу, вони ототожнюються з простим листом або особисто заданому питанню.

Дана стаття розкриває та запроваджує нове поняття принципу організації політичного життя суспільства, як «Політика 2.0», за допомогою якої кожен громадянин через створений мережевий вплив може контролювати діяльність представницьких органів влади, розроблювати нові інструменти для розширення громадянської активності, закликає народ, як суверена влади використовувати всі свої права для впливу на владу.

Ключові слова: демократична держава, народ – носій суверенітету, політичний клас, місцевий референдум, недовіра нації, криза довіри, вуличні протести, правляча верхівка, вибори, узурпація влади, культура участі, культура споживання, web 2.0, Політика 2.0, пряме волевиявлення народу, мережевий вплив.

Аннотация. Статья подчеркивает роль народа как носителя суверенитета и единственного источника власти в Украине, дает характеристику осуществления власти народом как непосредственно, так и через органы государственной власти. Осуждает искажение форм общения граждан с властью, приравниваемая только к информационным запросам, лишение народа права законодательной инициативы, игнорирование острых проблем и вопросов народа, введение решений, которые не поддерживаются но не инициируются самим народом-сувереном, то есть граждане находятся в условиях, когда их взгляды и ценности являются ориентиром для системы государственной власти, а «политический класс», то есть вся совокупность публичных политиков, чиновников и других фигур, которые влияют на общественный дискурс, именно они диктуют ют возможный спектр вариантов решений, в который граждане должны подстраиваться, таким образом, возникает ситуация, когда статус суверена де-юре расходится с реальными положениями дел де-факто.

В статье возникает вопрос о местных референдумах, как народ должен реализовать свою власть непосредственно, когда он имеет лишь право на проведение местных референдумов, а на самом деле, в 2012 году Закон Украины «О всеукраинском и местных референдумах» утратил силу, у народа сейчас не существует закрепленного порядка проведения местных референдумов. То есть, право на местных референдумах у народа есть, а реализации этого права не имеет, поскольку не существует законодательно закрепленного механизма инициирования и проведения местных референдумов.

Происходит упрек современной форме выборов, когда правящая партия, да и государственная система в целом, вызывает недоверие нации, когда политика вообще не поддерживается народом потому, что она противоречит его воле, поэтому кандидаты от правящей партии на выборах реальной поддержки избирателей не имеют.

В статье анализируется такой инструмент несогласия с принятыми решениями, как уличные протесты, которые имеют форму митингов, демонстраций, стояний, беспорядков, такие протесты могут проводиться в соответствии с законом или спонтанно. Такие меры – это реакция общества на принимаемые правящей верхушкой решения, но они позволяют лишь выразить несогласие, но такие решения, обращения подписаны на митинге в органы власти для власти не имеют никакого весомого, специального статуса, они отождествляются с простым письмом или лично заданному вопросу.

Данная статья раскрывает и вводит новое понятие принципа организации политической жизни общества, как «Политика 2.0», с помощью которой каждый гражданин через созданный сетевой влияние может контролировать

деятельность представительных органов власти, разрабатывать новые инструменты для расширения гражданской активности, призывает народ, как суверена власти использовать все свои права для воздействия на власть.

Ключевые слова: демократическое государство, народ – носитель суверенитета, политический класс, местный референдум, недоверие нации, кризис доверия, уличные протесты, правящая верхушка, выборы, узурпация власти, культура участия, культура потребления, web 2.0, Политика 2.0, прямое волеизъявление народа, сетевой влияние.

Summary. The article underlines the role of people, both transmitter of sovereignty and only source of power in Ukraine, gives description of realization of power people as directly and through public authorities. Rebproates distortion of forms of communication of citizens with power, erected only to the informative queries, privation of people of right for legislative initiative, ignoring of sharp problems and questions of people, inputs of decisions, that is not supported and not initiated by people-suveren, thus citizens are in the conditions when not their looks and values are a reference-point for the system of state power, but «political class», thus all totality of public politician, official and other figure, that have an influence on public diskus, exactly them dictate possible spectrum variant decision, under that citizen must tuned, thus, be situation, when status of suveren de jure go away with real matter-position de facto.

In the article there is a question about local referendums, as people must realize the power directly, when he has only a right on the leadthrough of local referendums, and actually, in 2012 Law of Ukraine «On allukrainian and local referendums» lost force, people do not have the fastened order of leadthrough of local referendums now. That, on local referendums people have a right, and does not have realization of this right, as there is not the legislatively fastened mechanism of initiation and leadthrough of local referendums.

There is reproach to the modern form of elections, when ruling party, and state system on the whole, causes a mistrust nation, when a policy in general is not supported people because it continues to contradict to his will, therefore candidates from ruling party on elections of the real support of electors do not have.

In the article such instrument of disagreement is analysed with the accepted decisions, as street protests which have a form of the mass meetings, demonstrations, standings, disturbances, such protests can be conducted in accordance with a law or spontaneously. Such measures are a reaction of society on accepted the ruling apex of decision, but they allow only to express disagreement, but such decisions, appeals are signed on the mass meeting in the organs of power for power have no ponderable, special status, they equate with a simple letter or to personally put question.

This article exposes and enters the new concept of principle of organization of political life of society, as «Politician 2.0», by which every citizen through the created network influence can control activity of representative organs of power, develop new instruments for expansion of civil activity, people call, as suveren of power to use all rights for affecting power.

Key words: democratic state, people are a transmitter of sovereignty, political class, local referendum, mistrust nation, crisis of trust, street protests, ruling apex, elections, usurpation of power, culture of participation, culture of consumption, web 2.0, Policy 2.0, direct will of people, network influence.

Постановка проблеми в загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими або практичними завданнями. Питання балансу представницької та прямої форм демократії давно вивчаються вченими, багато хто з них підтримує думку про те, що найбільш повно народовладдя здійснюється при гармонійному поєднанні цих форм влади. Проте, новий час кидає суспільству нові виклики, які потребуються повторного розгляду технологій здійснення влади народом. Адже, підтвердження того, що статус суверена де-факто народу не належить, можна знайти в цілому ряді явищ, які трапляються в теперішньому житті.

На сьогоднішній день в Україні на конституційному рівні закріплено, що Україна є демократичною державою, на що вказує стаття 1 Конституції України (далі — КУ) [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких почато вирішення даної проблеми і на яких спирається

автор, виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується дана стаття.

В даній статті автори запроваджують абсолютно нове для України поняття як «Політика 2.0», воно є новим принципом, течією, інструментом, що дозволить контролювати діяльність представницьких органів влади, розширити громадську активність та змусити народ, як суверена влади використовувати для цього всі свої прерогативи, що гарантуються Конституцією України.

Проаналізувавши конституційно закріплені положення, які забезпечують реалізацію прав щодо здійснення народовладдя, як на місцевому, так і на державному рівнях, автори дійшли висновку, що де-факто, участь суверена-народу мінімізується у політичному житті, оскільки, політики ігнорують думки людей, мають великий вплив на суспільний дискурс та запроваджують свої вирішення певних

питань, які задовольняють лише їх потреби, під які громадяни повинні підлаштовуватися.

На сьогоднішній день розгляд «Політики 2.0», як руху, що дозволить контролювати діяльність органів влади народом, в Україні ще не вивчався, дана стаття спиралася на дослідження системи «Політика 2.0» прес-аташе руху «За національний суверенітет» — Юлії Стаднічук, яка впроваджує даний принцип реалізації народовладдя в Російській Федерації.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Сприяння процесу запровадження нової системи участі народу у виборчому процесі та реалізації наданих громадянам прав для делегування своїх повноважень представникам влади, як виборчим особам.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Для того, аби зрозуміти що означає демократична держава, потрібно надати визначення самої демократії. Демократія — політичний режим, за якого єдиним легітимним джерелом влади в державі визнається її народ. У формулюванні 16-го президента США Авраама Лінкольна, демократія — врядування «іменем народу, силами народу і для народу» [2]. Демократія може здійснюватися через реалізацію і гарантування захищених законом демократичних прав людини і громадянина.

Це впливає зі ст. 3 КУ, згідно з якою людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю [1]. Отже, демократична держава покликана забезпечити весь комплекс прав людини і громадянина, передбачених чинним законодавством в усій багатоманітності їх прояву: закріплених як у КУ (особистих, політичних, соціально-економічних, соціально-культурних тощо), так і в галузевих актах. Реалізація і гарантування усього комплексу цих прав є головною формою здійснення демократії.

Демократія виражається у двох формах здійснення народовладдя, а саме: представницька форма та пряма форма — це способи здійснення влади, які існують для забезпечення реалізації цього статусу нації. Сучасна демократія характеризується рядом процедур (обрання народом вищого законодавчого органу (представницька гілка влади), рівність виборчих прав, загальність виборчого права, обмеження прав меншості рішенням більшості і т.п.), які забезпечують здійснення влади сувереном — нацією. Теорія суспільного договору відображує інтуїтивно зрозумілий тезис, що держава — форма організації народу, існує для забезпечення життя членів суспільства — нації. Таким чином, суть функціонування держави полягає у турботі про добробут і розвиток своїх громадян (це відображено і в деяких

конституціях, наприклад, у конституціях України та Російської Федерації). Представницька форма демократії — здійснення управління державою представниками народу, яким народ делегує частину своєї влади, яка належить йому від самого початку для здійснення керівництва державою на благо своїх громадян. Пряма форма демократії — безпосереднє прийняття рішень громадянами самостійно через референдуми та вибори.

В деяких державах, наприклад, США [3], вважається, що представницька форма демократії є запорукою процвітання країни та всього регіону, в суспільстві робиться значний акцент на спілкування громадян зі своїми обраними представниками. В інших країнах за громадянами зберігається право законодавчої ініціативи на державному рівні [4].

В Україні використовуються обидві форми демократії, дана норма закріплена в ч. 1 ст. 5 КУ, відповідно до якої, носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ [1]. Народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування. Тобто, народ здійснює владу як безпосередньо (пряма форма: вибори, референдум, громадські ініціативи, обговорення тощо), так і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування (представницька форма, реалізується через обрані народом органи первинного народного представництва).

Проте, в той же час в Україні склалися свої особливості балансу представницької та прямої форми демократії. Як вже було зазначено, в Конституції України закріплені обидві форми, при цьому гарантується наявність місцевого самоврядування, тобто пряма демократія на муніципальному рівні закріплена конституційно. В той же час, де-факто існує сильне спотворення в сторону представницької форми демократії, народ позбавлений права законодавчої ініціативи, а всі форми спілкування громадян із владою зведені до інформаційних запитів, саме вони і зберігають за громадянами можливість здійснювати контролюючу функцію влади, яку може здійснювати народ, використовуючи доступні механізми, ці механізми закріплені в Конституції України (ст. 40 КУ, Усі мають право направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення або особисто звертатися до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів, що зобов'язані розглянути звернення і дати обґрунтовану відповідь у встановлений законом строк [1]) та в Законі України «Про звернення громадян» (ч. 1 ст. 1 ЗУ, громадяни України мають право звернутися до органів державної влади, місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств,

установ, організацій незалежно від форм власності, засобів масової інформації, посадових осіб відповідно до їх функціональних обов'язків із зауваженнями, скаргами та пропозиціями, що стосуються їх статутної діяльності, заявою або клопотанням щодо реалізації своїх соціально-економічних, політичних та особистих прав і законних інтересів та скаргою про їх порушення [5]), яким встановлюється процедура звернень громадян.

Але це все є де-юре, якщо ж подивитися на реальний стан речей з суверенітетом націй в усьому світі, то можна сумніватися щодо того факту, що саме народи зараз є джерелами влади демократичних держав.

Підтвердження того, що статус суверена де-факто народу не належить, можна знайти в цілому ряді явищ, які трапляються в теперішньому житті. Наведемо декілька прикладів. Розглянувши інформацію, що міститься в ЗМІ та в розвинутих соціальних мережах в Інтернеті, ми дізнаємось, що влада в багатьох державах запроваджують непопулярні у населення (тобто ті, що не підтримуються, не ініціюються самим народом-сувереном) рішення, а масові акції протестів населення не призводять до істотних змін у реалізованій політиці (наприклад, Пенсійна реформа в Російській Федерації [6] та Україні [7]).

При цьому політика, як сфера впливу на напрямок розвитку держави та здійснення влади [8] складає важливу частину суспільного життя, громадянських свобод, без політичних прав неможливий гармонійний розвиток особистості, саме розвиток людини може надати новий вектор для розвитку країни, без індивідуумів та їх вкладів неможливе існування держави.

У той же час, в деяких країнах все різноманіття політичних поглядів зведено до вибору з двох партій, а будь-які питання, які виходять за межі програм цих партій просто не попадають на рівень державної політики. Таким чином, громадяни знаходяться в умовах, коли не їх погляди та цінності являються орієнтиром для системи державної влади, а «політичний клас», тобто вся сукупність публічних політиків, чиновників та інших фігур, які мають вплив на суспільний дискурс, саме вони диктують можливий спектр варіантів рішень, під який громадяни повинні підлаштовуватися. Статус суверена де-юре розходиться з реальними положеннями справ де-факто. Привласнення влади є її узурпацією, і в Україні узурпація влади заборонена на конституційному рівні (ч. 3 ст. 5 КУ, ніхто не може узурпувати державну владу [1]).

Одночасно з цим потік інформації, пов'язаний з управлінням держави, базується виключно на

діючому в країні законодавстві, аналіз якого також дозволяє зробити висновки про порушення статусу нації як суверена в сучасній державності. Поглянемо на традиційний уклад політичної сфери життя суспільства, який передбачає сформовані, загальні для всіх країн, способи впливу нації на здійснювану в країні політику.

Деякі з цих способів представляють собою безпосереднє здійснення влади, деякі тільки форми вираження своєї позиції за якихось питань розвитку держави.

Пряме здійснення влади реалізується через голосування народу з важливих питань або призначенням, тобто референдуми чи вибори. В поточній парадигмі організації політичного життя народу, ці дві процедури зарегульовані настільки, що втрачають свою функцію, так як саме їх існування знаходиться у залежності від свавілля правлячої верхівки (див. наприклад, ЗУ «Про всеукраїнський референдум», «Про місцеві вибори» та «Про вибори народних депутатів України»).

Наявність великої кількості вимог до процедури організації виборів та референдумів дозволяє на будь-якому етапі відмовити в організації цих заходів, таким чином, позбавивши народ можливості впливати на здійснювану політику. Де-юре відмова буде коректна, де-факто це є неможливістю для суверена контролювати розвиток країни.

В Україні існує поняття місцевих референдумів, яке міститься в Конституції України, а саме ст. 143, де закріплюється норма щодо проведення місцевих референдумів та реалізацію їх результатів [1], та в Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» фіксується поняття місцевого референдуму (ст. 1 та 7 ЗУ [9]), проте, народ, який здійснює свою владу безпосередньо, тобто, реалізуючи пряму форму демократії має лише право на проведення місцевих референдумів, на ділі з 2012 року, коли Закон України «Про всеукраїнський та місцеві референдуми» втратив свою чинність, у народу зараз не існує закріпленого порядку проведення місцевих референдумів.

Тобто, право на місцеві референдуми у народу є, а самої реалізації цього права не має, оскільки зник законодавчо закріплений механізм ініціювання та проведення місцевих референдумів. В Україні з 1991-го по 2012 р. було зафіксовано 178 ініціатив щодо проведення місцевих референдумів. Однак відсутність закріпленого механізму їх проведення унеможливило таку форму здійснення влади народом у правовій державі [10].

Тепер розглянемо, як зараз відбуваються вибори, правляча партія, та і держсистема в цілому,

викликає недовіру нації, здійснювана політика не підтримується народом, оскільки вона суперечить його волі, тому кандидати від правлячої партії на виборах реальної підтримки виборців не мають. Представники «системної опозиції» — кандидати від парламентських партій — не викликають довіри народу, проте, іноді можуть залучати голоси виборців, як хоча б якусь протизвагу кандидатам від правлячої партії. А справжні народні кандидати у списках для голосування відсутні, оскільки, зарегульованість процедури не дозволяє пройти всі фільтри без величезної фінансової або адміністративної підтримки.

Наразі не лише наша країна, а й увесь західний світ переживає кризу традиційної політики — втрачають підтримку традиційні партії, не справляються з викликами сучасності традиційні ідеології, виникають нові канали комунікації та нові комбінації ідей у програмах політичних сил, які не вписуються у звичну дихотомію «ліві-праві».

У цієї кризи є дві групи причин. З одного боку, це неадекватність багатьох ідеологічних положень сучасним реаліям, неможливість знайти відповіді на злободенні питання у традиційних «ліво-правих» платформах, поява нових каналів масових комунікацій (Twitter, YouTube).

З іншого боку, це замкнутість політиків у середовищі партійної бюрократії, неможливість врахування інтересів широких мас виборців, схильність до маніпуляцій, інтриг, чвар, безхребетність і безпринципність, перетворення політичних офісів на своєрідні синекури і «годівниці» [11].

Під час виборів відбуваються фантастичні речі: то опозиційні кандидати раптом відмовляються від перевиборів, одночасно, оскаржуючи підсумки минулого етапу; то, не чекаючи остаточного результату виборів, погоджуються на роботу в апараті кандидата-опонента, демонструючи, що готові вбудуватися в ту систему корупційної влади, яка і викликає відторгнення народу. Таким чином ми бачимо, що для опозиційних кандидатів воля народу також не є орієнтиром.

Решта звичні в політичному житті інструменти, по суті, є формами вираження думки або незгоди, при цьому ніякими нормативними актами цим інструментам не присвоюється статус волевиявлення, відповідно, висловлені думки не є обов'язковими до розгляду та впровадженню органами державної влади.

Розглянемо, наприклад, широко пропаговані опозиційними політиками і громадськими активістами інструмент вуличних протестів. Вони можуть мати форму мітингів, демонстрацій, стоянь, безпорядків. Такі протести можуть проводитися відповід-

но до закону (бути узгодженими) або спонтанно. По суті такі заходи є реакцією суспільства на прийняті правлячою верхівкою рішення і дозволяють лише висловити незгоду, а ось конструктивна складова практично відсутня, так як немає ніякого спеціального статусу у прийнятих на мітингах рішень. Підписане до органів влади на мітингу звернення за рівнем впливу на політику ототожнюється з простим листом або особисто заданому питанню.

Серед видів протесту вирізняється політичний протест, який характеризує рішучий вираз незгоди з курсом або діяльністю законодавчих, виконавчих чи судових органів влади, будь-кого. Форми політичного протесту можуть бути різноманітними: звернення, заяви, мітинги, страйки, походи. Політичний протест є законною формою декларації політичної позиції, який передбачений правилами і механізмами політичної діяльності. Однак політичний протест може набирати і крайніх екстремістських форм, які виливаються в акти насильства, вандалізму тощо (наприклад, протест проти фальсифікації виборів призвів до помаранчевої революції в Україні в 2004 році [12]; Євромайдан — національно-патріотичні протестні акції в Україні в 2013 році [13]).

Незважаючи на те, що широко обговорювані агресивні вуличні акції подаються в ЗМІ, як щось реально загрожує чинній владі, по суті правляча верхівка готується до таких подій, приймаючи всіх можливих заходів для захисту власної безпеки, повноважень і активів (широко ведеться моніторинг протестних активностей в Інтернеті спецслужбами, закони дозволяють стріляти в натовп, готуються спеціальні війська, закуповується спеціальне озброєння, фінанси виводяться в офшори і купуються активи за кордоном, сім'ї живуть за кордоном), і ми бачимо, що після будь-яких, навіть найгучніших, акцій протесту життя громадян не поліпшується і дійсно підтримувані народом ідеї не реалізуються, скоріше навпаки. Опозиційні політики також виявляються включеними до «політичного класу», тому громадяни опиняються повністю позбавлені доступу до визначення політики держави.

З одного боку, на думку політологів, перевага представницької демократії в тому, що з-посеред народу висувуються кращі, найбільш грамотні і кваліфіковані представники. З іншого ми бачимо протилежну картину, коли до влади намагаються пробратися колишні спортсмени, співаки, іноді навіть громадяни інших держав, всіма своїми діями і словами доводять, що в питаннях управління державою вони не розбираються, а в силу специфіки виборчого процесу, воля народу для них взагалі не є орієнтиром в діяльності.

Візьмемо той факт, що до важливих виконавчої та законодавчої гілки влади висуваються ті, хто взагалі не відповідає встановленим законами вимогам, ті, котрих просувають та призначають чиновники для того, щоб усюди були «свої» люди.

Підсумовуючи вищевикладене можна сказати, що в політичній сфері життя сучасних демократичних держав спостерігається криза здійснення влади сувереном-нацією. З одного боку, правляча верхівка прагне узурпувати владу, позбавивши народ доступу до інструментів управління державою, захищаючи себе і своє становище всіма доступними інструментами. З іншого боку, загальне моральне відставання політичної сфери від інших сфер життя народу призводить до зниження інтересу та залучення молодих і активних громадян в управління державою. Так як правлячі групи різних країн, як це зараз з'ясовується, часто виявляються пов'язані між собою і з міжнародним фінансовим капіталом, це веде до фактичного скасування національних суверенітетів, як наслідок — ліквідації соціальних ліфтів, виключенню соціальної політики держави з порядку денного, перекладу нації-суверена в статус «людського капіталу» для вилучення користі, тобто прибутку, з нього державою. При цьому зберігаються ще механізми участі нації в житті держави і управління ним вимагають переосмислення з урахуванням викликів нового часу, нових технологій і реальних можливостей і ризиків.

Щоб нації мали змогу відновити або не допустити скасування свого статусу суверена, необхідно поглянути на політику через призму загального технологічного розвитку життя суспільства.

У всі часи технології здійснення влади народом-сувереном або монархом-сувереном були пов'язані із загальним рівнем доступних технологій. Навіть поява і розвиток такого важливого для становлення демократії інституту як засобу масової інформації було неможливо без появи технологій друкарства, радіо, а потім і інтернету. В політиці завжди використовувалися ті ж технології і засоби зв'язку, які були доступні і в інших сферах життя.

Якщо ми зіставимо технології, що використовуються для реалізації політичних прав громадян та технології, що використовуються в інших сферах життя, то політика буде виглядати абсолютним анахронізмом. Інтернет, електронні гаджети та засоби зв'язку пронизують все життя людини, з їх допомогою зараз підтримуються навіть соціальні зв'язки і контакти з сім'єю. Віддалене виконання робочих завдань і отримання освіти через Інтернет також стали вже звичними, завдяки тому, що величезні обсяги інформації зараз можуть доставлятися

миттєво в будь-яку точку землі. Музеї викладають в Інтернет оцифровані копії своїх експонатів для громадського доступу з будь-якої точки світу, а провідні світові бібліотеки надають можливість ознайомитися з цифровою копією книг з їх колекції. І розвиток технологій не стоїть на місці, потужності серверів збільшуються, нові програми охоплюють все нові сфери життя.

Одна з ключових особливостей застосування технологій в нинішній час — активна участь самих користувачів у створенні контенту, суспільство вже не пасивний споживач, а активний учасник процесу створення нових цифрових продуктів, будь то відео, аудіо, зображення або текст. Це прояв так званої «культури участі» [14], яку суспільствознавство виділяє як протипагу «культури споживання». Бажання взяти участь у створенні того, що близько і відповідає системі цінностей абсолютно природно для людини, проте саме Інтернет і сучасні технології і засоби зв'язку дали новий поштовх розвитку цього явища. В інтернеті культура участі проявила себе у вигляді web 2.0 — методики проектування систем, які шляхом обліку мережових взаємодій стають тим краще, чим більше людей ними користуються. Особливістю веб 2.0 є принцип залучення користувачів до наповнення і багаторазової вивірки інформаційного матеріалу [15].

Індекс 2.0 відсилає до прийнятої в ІТ середовищі маркування програм, коли підвищується числом позначаються нові версії того ж продукту.

Значною мірою, саме завдяки цій методиці люди навчилися і вже звикли самостійно отримувати інформацію з Інтернету з будь-якого їх питання, яке їх турбує. Зараз нікого не здивуєш онлайн консультаціями адвокатів, лікарів, а для більш глибокого вивчення будь-якого питання в спеціальних джерелах доступні наукові статті та результати досліджень.

Що важливо, розвиток цього явища призвів до появи цілої культури спрощених форм подачі будь-якого матеріалу. Для того, щоб зробити технології та інформацію доступними розробляються інтуїтивно-зрозумілі здатні передачі інформації: інфографіка, презентації, відео-інструкції. Цілі групи дизайнерів спеціалізуються на розробці таких рішень, спрощені механізми створення схем вбудовані в популярні комп'ютерні програми, шаблони доступні для безкоштовного скачування з банків зображень і застосовуються дуже широко в бізнесі усіма рівнями співробітників.

На сьогоднішній день існують безліч освітніх онлайн-платформ, де кожен з будь-якої точки країни та світу може приєднатися до курсу лекцій та отримати знання, не виходячи з дому. Серед таких онлайн-плат-

форм, відомі такі, як Prometheus (<https://prometheus.org.ua>), Coursera (<https://www.coursera.org>), EdEra (<https://www.ed-era.com>), ВУМ (<https://vumonline.ua>), Duolingo (<https://www.duolingo.com>), TED (<https://www.ted.com>). На таких платформах вчені повинні невідповідно публіці протягом декількох хвилин, в дуже простій формі донести основну інформацію з тієї теми, яка є предметом їх досліджень. Крім того, що знання стає ще доступніше, ті, хто цим знанням володіє, вчать і створюють методики передачі знань різним групам слухачів.

Все це говорить про те, що ми живемо в унікальний час, коли інформація і навіть наукове знання стало доступним буквально кожному, незалежно від рівня освіти, місця проживання, віку та зайнятості!

Давайте повернемося до політики і поглянемо на неї через призму широти застосування сучасних технологій і принципів web 2.0. Дійсно, ця сфера життя суспільства катастрофічно відстає від інших, причому важливо не тільки те, що сучасні засоби зв'язку не використовуються, але і те, що звична вже зараз роль людини як співавтора у всіх процесах абсолютно ігнорується політичною сферою. Незважаючи на швидкість обміну даними, служби миттєвих повідомлень і поголовну грамотність громадян, політика все ще вважається сферою недоступною для розуміння звичайного громадянина. А так як технології, які застосовуються, не відповідають викликам часу, ми і стаємо свідками скандалів з підміною протоколів, підписів, перекладанням стопок бюлетенів та іншого.

На відміну від звичного нам у всіх сферах життя формату, коли людина самостійно може отримати потрібну інформацію, взяти участь в якійсь роботі і зробити вибір онлайн, в політиці потрібно слідувати застарілим шляхам, знаходити якийсь штаб, фізично приїхати в якусь точку, підписати якісь документи і повністю залежати від того, чи вирішить даний політик продовжувати обраний напрям діяльності чи ні. Очевидно, що збереження політики в такому відсталому, з точки зору розвитку суспільства, стані призводить до зниження інтересу до неї більш молодих поколінь, чий режим життя не передбачає таких складних і невиправданих дій. Більш того, коли політики різних рівнів говорять про посилення взаємодії між суспільством і владою, вони все одно апелюють до звичних їм форматам петицій і вуличних акцій, повністю ігноруючи реальні можливості для впровадження культури участі в політичне життя.

Важливо ще відзначити, що держава і «політичний клас» використовують у своїй діяльності і Інтернет, і сучасні засоби зв'язку, що робить прин-

ципи функціонування Інтернету застосовними до організації взаємодії громадян і держави.

Так як принципи безпосередньої взаємодії користувачів і координації їх між собою вже звичні для всіх країн, навіть для тих, які сприймаються як найбільш зарегульовані (Китай, наприклад), логічно докласти ці принципи до політики.

Така методика організації політичного життя суспільства отримала назву — Політика 2.0. Політика 2.0 — це такий принцип організації політичного життя суспільства, при якому народ здійснює владу безпосередньо, з використанням технологій і засобів зв'язку.

Тобто, принципи Політики 2.0 припускають ліквідацію посередників між нацією-сувереном і здійсненням влади. Однак, припускають збереження всіх необхідних для управління державою інститутів. Індекс 2.0 в даному випадку, як і в випадку з ІТ технологіями, передбачає, що суть політики як сфери управління державою і об'єднання зусиль народу зберігається, проте реалізується з використанням інших алгоритмів і механізмів.

Принципи Політики 2.0 відновлюють статус нації як суверена, так як припускають, що саме народ самостійно приймає рішення з найважливіших питань.

Якщо описувати принципи Політики 2.0 в звичних термінах, то всі питання розвитку держави повинні вирішуватися через референдуми — пряме волевиявлення народу з ключових питань.

Така схема управління реалізована, наприклад, в Україні на муніципальному рівні — Конституція України, гарантує місцеве самоврядування, а Закон України «Про місцеве самоврядування» визначає, місцевий референдум, як форму вирішення територіальною громадою питань місцевого значення шляхом прямого волевиявлення, проте, як ми зазначали раніше така пряма форма демократії має своє вираження лише на законодавчому рівні, а насправді, ігнорується владою.

Впровадження нових принципів тягне за собою зміну багатьох уже звичних елементів життя суспільства. Важлива характеристика політики, як сфери життя суспільства, в тому, що управління державою вимагає координації зусиль багатьох людей. Завдяки інтернету і сучасних розробок, на кшталт технології блокчейн, це питання вирішити досить просто, створивши профіль і захистивши персональні дані людини від вторгнення ззовні.

Пряма участь громадян в управлінні державою повинна привести до зміни балансу сил в системі державної влади, виходячи з традицій та норм суспільства. Однак, вже зараз очевидно, що повинні наслідувати такі зміни як:

- поява нового органу, забезпечуватиметься функціонування постійного зв'язку громадян і обраної ними влади, в тому числі обробка та ініціатив, що надходять від громадян. Очевидно, що таку систему досить нескладно зробити за допомогою сучасних ІТ рішень, однак, необхідно буде підтримувати її функціонування і контролювати нові виникають процеси (організація звітів чиновників і т. п.);
- використання виборності глав інститутів виконавчої влади і їх персональна відповідальність за досягнення обіцяних результатів;
- скасування парламентів;
- зміна ролі лідера держави, поява його персональної відповідальності за передвиборчі обіцянки.

Такий підхід надасть позитивний вплив на економію бюджету країни, так як відпаде необхідність в утриманні великого апарату для чиновників.

Незважаючи на те, що такий підхід до організації політичної сфери життя в державі виглядає дуже інноваційно, всі необхідні інструменти для початку його формування вже доступні громадянам.

Для прикладу варто розібрати наявні у громадян інструменти участі в управлінні державою в Росії і Україні.

Для початку поглянемо на Конституцію Російської Федерації. У РФ Конституція була прийнята на всенародному голосуванні, що робить її безумовно легітимним документом.

В Конституції постулюється статус народу як джерела влади і носія суверенітету, при цьому фіксується, що народ здійснює владу безпосередньо або через органи державної влади. Також в основному законі РФ забороняється узурпація влади і гарантується місцеве самоврядування, стверджуючи його незалежність від органів державної влади. В даному випадку, незалежність муніципального самоврядування спирається саме на ст. 3 Конституції РФ, яка стверджує, що народ здійснює владу безпосередньо [16]. Також в ст. 32 йдеться про те, що в управлінні державою громадяни можуть брати участь безпосередньо [16].

Крім того, народу гарантується, в ст. 24, свобода інформації, а також в ст. 7 фіксується, що Російська Федерація — соціальна держава, політика якої спрямована на створення умов, що забезпечують гідне життя і вільний розвиток людини [16].

Очевидно, що ні один закон, який приймається в країні не може суперечити основному закону — Конституції. У той же час, законодавство постійно розвивається, відображаючи зміни в нашому житті, з'являються нові норми, що регулюють нові явища (наприклад, електронні звернення громадян були

прирівняні до паперових відповідним законом, який з'явився в результаті бурхливого розвитку електронних засобів комунікації).

Таким чином, Конституція не тільки стверджує, що народ є сувереном, а й дає всі підстави для того, щоб інструменти здійснення влади народом безпосередньо розвивалися.

В Україні є правова база та необхідні для початку впровадження Політики 2.0 механізми вже закладені в принципи функціонування демократії.

Такий стан речей ставить перед ініціаторами Політики 2.0 перше завдання — домогтися виконання Конституції на всіх рівнях, по суті гармонізувавши діяльність системи державної влади на підставі основного закону. Виконання основного закону в повному обсязі, усунення тих моментів, в яких статус нації як суверена наражається на ризик логічно призведе систему державної влади до необхідності впроваджувати сучасні технології для забезпечення якнайповнішої реалізації політичних прав громадян.

В такому ракурсі впровадження принципів Політики 2.0 не виглядає нездійсненою завданням, так як для захисту Конституції громадянам доступний ряд інструментів.

Для отримання найбільш повної інформації про діяльність органів державної влади, статистичних даних і т. п. громадяни України можуть скористатися Законом України «Про звернення громадян», який зобов'язує органи державної влади об'єктивно, всебічно і вчасно перевіряти заяви чи скарги, забезпечувати поновлення порушених прав, реальне виконання прийнятих у зв'язку з заявою чи скаргою рішень, письмово повідомляти громадянина про результати перевірки заяви чи скарги і суть прийнятого рішення [5].

При невиконанні органами державної влади своїх функцій громадяни можуть скористатися наявними в системі державної влади механізмами контролю: звернення в прокуратуру. При порушенні прав — в суд.

Однак, принципова відмінність Політики 2.0 від інших формацій в тому, що такі дії кожен громадянин повинен здійснювати самостійно, координуючи дії з іншими учасниками процесу. Таким чином створюється мережевий вплив. На відміну від звичних схем організації політичного життя, коли її суб'єктами є політики і активісти, мережева структура дозволяє уникнути ризику «обезголовлення» активності, коли лідер може бути підкуплений, включений в систему влади, або відмовитися від подальшої роботи в результаті шантажу або погроз.

Як і система web 2.0 в міру збільшення числа учасників зростатиме ефективність впливу учасників Політики 2.0, будуть народжуватися нові ідеї, роз-

роблятися нові інструменти, що призведе до появи нових можливостей і розширення громадянської активності, організованої за цими принципами.

Така робота, крім іншого, принципово зміщує акценти у формуванні громадянського суспільства зі ЗМІ на простих людей, кожен з яких стає суб'єктом політики, що бере участь в управлінні державою безпосередньо.

Ще один інститут суспільства стає неактуальним — це ЗМІ. Уже зараз ЗМІ не виконують ту ідеологічну функцію, заради якої по ідеї мають усі права. На даний момент ЗМІ не забезпечують право народу на інформацію. У поточних умовах, не змінюючи суспільну формацію, неможливо створити ніяке ЗМІ, яке б було незалежно від системи державної влади або від великих корпорацій, в чиїх руках знаходяться механізми фінансування.

У нинішній ситуації, коли всі ньюсмейкери — компанії, державні організації, чиновники — мають

власні канали для публікації новин, вже реалізована пряма комунікація з людьми дозволяє забезпечити реалізацію права громадян на інформацію без посередників у вигляді ЗМІ.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальшого розвитку у даному напрямку.

Можна сказати, що Політика 2.0 це цілком природно-виниклий принцип організації політичного життя держави, який повністю відповідає викликам часу і відповідає рівню технологічного розвитку держави. На даний момент Політика 2.0 є єдиним способом для націй зберегти свій статус суверенів в національних державах. Якщо ж нації будуть ігнорувати свій статус суверена і не будуть робити ніяких кроків для його збереження, цей статус буде скасовано і правлячі угруповання скасують все ще доступні народам механізми контролю над своїм життям.

Література

1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Дата оновлення: 30.09.2016 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр> (дата звернення 02.12.2018).
2. Демократія [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D0%B5%D0%BC%D0%BE%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%82%D1%96%D1%8F> (дата звернення 01.12.2018).
3. Современные концепции народовласти [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/predstavitel'naya-demokratiya-universal'naya-harakteristika-sovremennoy-kontseptsii-narodovlastiya> (дата звернення 28.11.2018).
4. Народна законодавча ініціатива: порівняльно-правовий аспект [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://www.bitlex.ua/uk/blog/news/post/narodna_zakonodavcha_initsiatyva_porivnyalno_pravovyy_aspekt (дата звернення 28.11.2018).
5. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 р. № 393/96-ВР. Дата оновлення: 11.10.2018 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-вр> (дата звернення 01.12.2018).
6. Россияне приготовились к безрассудному будущему [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://lenta.ru/news/2018/11/16/future/> (дата звернення 28.11.2018).
7. Пенсійній реформі виповнився рік: що буде далі [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://ukr.segodnya.ua/economics/enews/pensionnoy-reforme-ispolnilsya-god-cto-budet-dalshe-1176292.html> (дата звернення 01.12.2018).
8. Політика [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0> (дата звернення 28.11.2018).
9. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. Дата оновлення: 04.11.2018 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#n171> (дата звернення 25.11.2018).
10. Місцевий референдум в Україні: унормувати чи ігнорувати? [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://dt.ua/internal/misceviy-referendum-v-ukrayini-unormuvati-chi-ignoruvati-239059_.html (дата звернення 25.11.2018).
11. Политика 2.0. Как провести капитальный ремонт политической системы Украины [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/rus/columns/2018/09/4/7191057/> (дата звернення 29.11.2018).
12. Протест [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Протест> (дата звернення 27.11.2018).

13. Євромайдан [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Євромайдан> (дата звернення 01.12.2018).

14. Participatory culture [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://en.wikipedia.org/wiki/Participatory_culture (дата звернення 02.12.2018).

15. WEB-2.0. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Web_2.0 (дата звернення 03.12.2018).

16. Конституція Російської Федерації [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.constitution.ru/10003000/10003000-3.htm> (дата звернення 03.12.2018).

References

1. Konstituciya ukraini vid 28.06.1996 r. № 254k/96-vr. data onovlennya: 30.09.2016 [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr> (data zvernennya 02.12.2018).

2. Demokratiya [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%d0%94%d0%b5%d0%bc%d0%be%d0%ba%d1%80%d0%b0%d1%82%d1%96%d1%8f> (data zvernennya 01.12.2018).

3. Sovremennye koncepcii narodovlasti [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu: <https://cyberleninka.ru/article/n/predstavitelnaya-demokratiya-universalnaya-harakteristika-sovremennoy-kontseptsii-narodovlastiya> (data zvernennya 28.11.2018).

4. Narodna zakonodavcha iniciativa: porivnyalno-pravovij aspekt [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu: https://www.bitlex.ua/uk/blog/news/post/narodna_zakonodavcha_initsiatyva_porivnyalno_pravovyj_aspekt (data zvernennya 28.11.2018).

5. Pro zvernennya gromadyan: zakon ukraini vid 02.10.1996 r. № 393/96-vr. data onovlennya: 11.10.2018 [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-vr> (data zvernennya 01.12.2018).

6. Rossiyanе prigotovilis k bezrassudnomu budushhemu [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu: <https://lenta.ru/news/2018/11/16/future/> (data zvernennya 28.11.2018).

7. Pensijnij reformi vipovnivsya rik: shho bude dali [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu: <https://ukr.segodnya.ua/economics/enews/pensionnoy-reforme-ispolnilsya-god-chto-budet-dalshe-1176292.html> (data zvernennya 01.12.2018).

8. Politika [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%d0%9f%d0%be%d0%bb%d1%96%d1%82%d0%b8%d0%ba%d0%b0> (data zvernennya 28.11.2018).

9. Pro misceve samovryaduvannya v Ukraїni: zakon Ukraїni vid 21.05.1997 r. № 280/97-vr. data onovlennya: 04.11.2018 [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-vr#n171> (data zvernennya 25.11.2018).

10. Miscevij referendum v ukraїni: unormuvati chi ignoruvati? [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu: https://dt.ua/internal/misceviy-referendum-v-ukrayini-unormuvati-chi-ignoruvati-239059_.html (data zvernennya 25.11.2018).

11. Politika 2.0. kak provesti kapitalnyj remont politicheskoy sistemy ukrainy [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu: <https://www.pravda.com.ua/rus/columns/2018/09/4/7191057/> (data zvernennya 29.11.2018).

12. Protest [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu: <https://uk.wikipedia.org/wiki/protest> (data zvernennya 27.11.2018).

13. Evromajdan [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu: <https://uk.wikipedia.org/wiki/evromajdan> (data zvernennya 01.12.2018).

14. Participatory culture [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu: https://en.wikipedia.org/wiki/participatory_culture (data zvernennya 02.12.2018).

15. Web-2.0 [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu: https://en.wikipedia.org/wiki/web_2.0 (data zvernennya 03.12.2018).

16. Konstituciya rossijskoj federacii [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu: <http://www.constitution.ru/10003000/10003000-3.htm> (data zvernennya 03.12.2018).